

به بهانه امضای ۱۳ قرارداد پژوهشی صنعت نفت | توسعه تعاملات نفتیها و دانشگاهیها



۱۳ قرارداد پژوهشی در حوزه ازدیاد برداشت با هدف انجام مطالعات فناورانه ۱۱ میدان نفتی و دو میدان گازی، بین شرکت ملی نفت ایران و ۱۳ دانشگاه و مرکز تحقیقاتی کشور امضا شد. از آغاز فعالیت وزارت نفت در دولت تدبیر و امید، این چهارمین مرحله‌ای است که قراردادهای کلان پژوهشی میان زیرمجموعه‌های وزارت نفت و دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی امضا می‌شود. نخستین بار اواخر سال ۹۳ بود که مطالعات ازدیاد برداشت ۹ میدان نفتی در قالب ۹ قرارداد به دانشگاه‌ها واگذار شد؛ دومین مرحله به سال ۹۵ برمی‌گردد که ۱۲ قرارداد به منظور ایجاد انستیتوهای تحقیقاتی در پایین‌دست صنعت نفت میان سه شرکت تابع وزارت نفت (شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران و شرکت ملی صنایع پتروشیمی) با دانشگاه‌ها امضا شد؛ سومین مرحله در سال ۹۶ با امضای پنج قرارداد پژوهشی در حوزه اکتشاف عملیاتی شد و امروز (۳۱ شهریورماه) نیز ۱۳ قرارداد پژوهشی دیگر در حوزه ازدیاد برداشت نفت امضا شد. حالا در وزارت نفت ۳۹ قرارداد کلان پژوهشی فعال وجود دارد که با همکاری ۱۸ دانشگاه و مراکز تحقیقاتی دنبال می‌شود.

****آیا مرحله نخست قراردادهای مطالعات ازدیاد برداشت میدان‌ها، نتایج امیدوارکننده‌ای داشته که دوباره در این قالب، قراردادهایی جدید امضا شده است؟ می‌توان این نتایج را به‌طور اجمالی مرور کرد؛** در میدان آزادگان و به همت انستیتو مهندسی نفت دانشگاه تهران، صحبت از امکان‌پذیری افزایش ۱۰ درصدی ضریب بازیافت و بهبود نرخ تولید، کاهش گرانی‌های نفت نیمه‌سنگین لایه سروک، شناسایی و تدوین نقشه ناهمگونی تخلخل و تراوایی لایه‌های مختلف میدان، بهینه‌سازی توزیع مشخصات مخزنی و در نتیجه کاهش حفر چاه‌های خشک و کم‌بازده است. در میدان سروش که دانشگاه سهند فعال است، افزایش حداقل ۵۰۰ میلیون بشکه‌ای تولید جمعی نفت با اجرای روش‌های ازدیاد برداشت پیشرفته امکان‌پذیر عنوان شده و بهره‌مندی از روش‌های تزریق CO2 و

پلیمر در حال بررسی است. در دارخوین تلاش‌های دانشگاه امیرکبیر برای بومی‌سازی تست ردیاب گاز ادامه دارد و برنامه جامعی برای مطالعه، شناسایی و جلوگیری از رسوب آسفالتین و رفع آن تدوین شده است. دانشگاه صنعتی شریف در مخزن آسماری میدان کوپال، نانوذرات جدیدی سنتز کرده است. در میدان کرنج با استفاده از بانک داده‌های مخازن کربناته که توسط دانشگاه آزاد تهیه شده غربالگری‌های اولیه روش‌های ازدیاد برداشت با استفاده از نرم‌افزار بومی APT-EOR انجام شده است. پژوهشگاه صنعت نفت ۳۲ چالش اساسی میدان اهواز و ۱۳ چالش اصلی میدان بی‌بی‌حکیمه را شناسایی و دانشگاه صنعت نفت هم در مسیر شناسایی چالش‌های میدان گچساران بالغ بر ۴۰ پروژه دانشجویی تعریف کرده است. بررسی روش‌های مختلف ازدیاد برداشت متناسب در مخازن آسماری و بنگستان میدان منصوری هم در دستور کار دانشگاه شیراز قرار دارد.

****آیا کار دانشگاه‌ها در میدان‌های یادشده بدون نقص بوده؟ یا هماهنگی‌ها برای اجرای این قراردادها در شرکت ملی نفت ایران همواره به بهترین شکل و سریع‌ترین نوع ممکن انجام شده؟ بیشک خیر.** غلامحسین رحیمی، معاون وزیر علوم، تحقیقات و فناوری امروز در آیین امضای قراردادهای پژوهشی صنعت نفت گفت «دستگاه‌های اجرایی به راحتی می‌توانند کاستی‌های دانشگاه‌ها را بهانه‌ای برای همکاری نکردن با جامعه علمی و دانشگاهی قرار دهند، اما وزارت نفت با وجود همه کاستی‌ها، این همکاری را دنبال کرد». به این نکته هم باید توجه داشت که همکاری شرکت ملی نفت ایران با دانشگاه‌ها در این سطح کلان تجربه‌ای تازه است و در نتیجه با فراز و فرودهای بسیاری همراه بوده است. حتی قراردادهای این طرح که اواخر سال ۹۳ امضا شد، در سال‌های بعد با اصلاحاتی همراه شد، اما ادامه یافت و نتایج آن به تدریج در حال نمود پیدا کردن است و همین نتایج، زمینه را برای امضای قراردادهای جدید با دانشگاه‌ها مساعد کرده است.

****از صحبت‌های معاون وزیر علوم گفتیم. اما دیگر سخنرانان امروز به چه نکاتی اشاره کردند؟ وزیر نفت امروز برای چندمین بار اعلام کرد که وزارت نفت از دانشگاه‌ها، مراکز فناوری و نوآوری و شرکت‌های دانش بنیان حمایت می‌کند. زنگنه بر حمایت قاطع وزارت نفت از پژوهشگاه صنعت نفت و دانشگاه صنعت نفت هم تأکید کرد و در عین حال یادآور شد «انحصار برای هیچ‌کدام را قبول ندارم و اگر کسانی در دانشگاه صنعت نفت یا پژوهشگاه صنعت نفت به دنبال این هستند که انحصاری کار کنند، بدانند موافق نیستم. مگر می‌توانیم به این دلیل**

که برای نمونه زمان انگلیسی‌ها دانشگاه صنعت نفت خیلی مهم بوده است، از ظرفیت‌های عظیم علمی که در کشور وجود دارد، غافل شویم؟ آن زمان این تعداد دانشگاه و دانشجو و این حجم پژوهش در ایران وجود نداشت. دنیا تغییر کرده است».

****علی آقامحمدی، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام که چندی پیش درباره ضرورت افزایش ظرفیت تولید نفت ایران تا ۸.۵ میلیون بشکه صحبت کرده بود، امروز هم در آیین امضای قراردادهای پژوهشی نفت به این موضوع اشاره کرد و گفت: «تصمیم این است که تولید نفت افزایش یابد، همین امروز هم این حرف را می‌زنیم، امروزی که فردی ماشه بدون گلوله را کشیده است».** به گفته وی، به‌زودی با هدف تولید یک میلیون بشکه نفت، قراردادهایی با شرکت‌های اکتشاف و تولید ایرانی امضا خواهد شد. رئیس گروه اقتصادی دفتر مقام معظم رهبری از شرکت‌های اکتشاف و تولید (E&P) ایرانی به عنوان «محصول الگوی جدید قراردادهای نفتی» نام برد و گفت «این شرکت‌ها با قوت و قدرت در قالب چند کنسرسیوم برای تولید نفت توافق کرده‌اند».

****مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران به عنوان شرکت کارفرما در قراردادهای پژوهشی ازدیاد برداشت نیز در این مراسم به ارائه اجمالی دستاوردهای طرح توسعه فناورانه ۹ میدان نفتی (مرحله نخست قراردادهای پژوهشی) پرداخت که از جمله آن، ایجاد مراکز فناوری در دانشگاه‌ها و ایجاد شبکه‌های نوآورانه و فناورانه با همکاری شرکت‌های داخلی و بین‌المللی و مجموعه‌های دانش‌بنیان بود.** به گفته مسعود کرباسیان، در مجموع قراردادهای پژوهشی ازدیاد برداشت که با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی امضا شده است، مطالعه فناورانه ۲۰ میدان نفتی و دو میدان گازی واگذار شده که این میدان‌ها، بالغ بر نیمی از ذخایر نفت و ۴۰ درصد ذخایر گاز کشور را شامل می‌شوند. به عبارت دیگر، هم‌اکنون ظرفیت‌های جامعه دانشگاهی و علمی برای مطالعات فناورانه حدود نیمی از ذخایر هیدروکربوری کشور به‌کار گرفته شده است.

****سعید محمدزاده، معاون مهندسی، پژوهش و فناوری وزارت نفت هم امروز به ارائه آماری از رتبه ایران در شاخص‌های جهانی رقابت‌پذیری و نوآوری پرداخت و جدولی در این باره ارائه داد که بر مبنای آن، ایران بهترین عملکرد را در شاخص «تولید دانش» دارد و در این شاخص در جایگاه ۲۵ دنیا قرار گرفته است. بر پایه این جدول، رتبه ایران در شاخص‌های «تحقیق و توسعه»، «تجاری‌سازی» و «عمق سیستم‌های مالی» به ترتیب ۴۸، ۶۲ و ۸۸ عنوان شده و بدترین رتبه کشور هم به شاخص**

«فرهنگ کارآفرینی» مرتبط می‌شود که ایران در جایگاه ۱۳۱ دنیا قرار گرفته است. محمدزاده تأکید کرد که ایران اگرچه در تولید دانش عملکرد قابل قبولی دارد، در زمینه نفوذ دانش و تجاری‌سازی، کارهای نکرده بسیار است و باید به این شاخص‌ها بیشتر توجه شود.

****دست‌آورد نهایی قراردادهای توسعه فناورانه ۲۲ میدان نفت و گاز کشور با گذشت زمان مشخص می‌شود، اما به قول احمد معتمدی، رئیس دانشگاه صنعتی امیرکبیر، فارغ از اعداد و ارقام قراردادها، آنچه مهم‌تر است حمایت وزارت نفت از دانشگاه‌ها و اعتماد به جامعه علمی و به تکاپو واداشتن آنها بوده است و دانشگاه‌ها قدر دان این اعتماد هستند.**

ها نیه موحد